

Събиране на доказателства - Чешка република

СЪДЪРЖАНИЕ

- 1 Тежест на доказване
 - 1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?
 - 1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?
 - 1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?
- 2 Събиране на доказателства
 - 2.1 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?
 - 2.2 Какви са различните видове доказателствени средства?
 - 2.3 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?
 - 2.4 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?
 - 2.5 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?
 - 2.6 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?
 - 2.7 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?
 - 2.8 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?
 - 2.9 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?
 - 2.10 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?
- 3 Преценка на доказателствата
 - 3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?
 - 3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Тежестта на доказване произтича от „тежестта на твърдението“, която по същество се определя от правната уредба, въз основа на която дадено право трябва да бъде упражнено пред съд; по-специално тя представлява съвкупност от факти, които трябва да бъдат потвърдени в конкретния случай. Гражданският процесуален кодекс предвижда, че всяка страна трябва да докаже своите твърдения, като посочи съответните доказателства — това задължение е известно като „тежест на доказване“. По общо правило всички лица, които твърдят факт, свързан с конкретен случай, носят тежестта да докажат твърдяното.

Всички страни по делото са обвързани от задълженията относно тежестта на твърдение и доказване според обхвата на техните искания. Ако твърденията от дадена страна факти и предложените доказателства са непълни, съдът е длъжен да уведоми страната за това.

Ако съдът счита, че твърденията от някоя от страните факти в спорно производство не са доказани, той е задължен да уведоми тази страна, че трябва да представи доказателства в подкрепа на всички искания, и че ако тя не изпълни това задължение, може да загуби делото. Съдът обаче е задължен да уведомява страната за това само по време на заседанието, но не и в съдебните документи, изпратени на страните (например в призовка).

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо да бъдат представяни доказателства за факти, които са общоизвестни (т.е. факти, известни на голяма група хора на конкретно място и в конкретно време) или са известни на съда в резултат на неговите дейности, както и законодателство, което е публикувано или оповестено в Сборника със закони на Чешката република. Съдът може да се запознае с чуждестранно право, като извърши собствено проучване, чрез становище, изготвено от Министерството на правосъдието по искане на съда, чрез експертно становище или въз основа на искане съгласно международни договори. Всички тези факти могат да бъдат оборени като се предложат доказателства.

В закона може да се предвижда презумпция за определени категории факти. Презумпциите могат да бъдат оборими — при които се допускат доказателства за противното, а по изключение — необорими, при които не се допускат доказателства за противното. В случай на оборима презумпция съдът приема, че тя е доказана, ако нито една от страните не предлага доказателства за оборването ѝ, с които да докаже, че фактът не съществува. При някои оборими презумпции оборването може да се извършва само в законоустановен срок.

Съдът е обвързан от решенията на компетентните органи относно извършено престъпление, нарушение или друго административно нарушение, което е наказуемо по силата на специални разпоредби, както и от решения, отнасящи се до самоличността на извършителя. Съдът е обвързан и от решенията относно личния статут. Съдът обаче не е обвързан от решение за извършено престъпление или от решение, отнасящо се до самоличността на извършителя, ако решението е постановено в рамките на производство на място. Съдът не е обвързан по отношение на други присъди по силата на решение по наказателно производство или решенията относно административни нарушения.

Особен вид оборима презумпция са факти, с които се твърди, че дадена страна е била, пряко или непряко, обект на дискриминация, основана на пол, раса, вяра или други обстоятелства. В този случай тежестта на доказване се носи от ответната страна, която трябва да докаже, че страната не е била подложена на дискриминация.

Инструменти, издадени от съдилищата в Чешката република или други държавни органи в обхвата на тяхната компетентност, и инструменти, обявени за публични от законодателството, потвърждават, че представляват разпоредба или изявление на органа, който е издал инструмента (освен ако не е доказано противното), както и потвърждават достоверността на фактите, които са удостоверени или потвърдени в тях. Когато фактите са доказани чрез публичен инструмент, тежестта на доказване се носи от страната, която желае да опровергае автентичността на тези инструменти. Обратно, когато се използват частни инструменти, тежестта на доказване се носи от страната, която се позовава на тях. Ако дадена страна обоснове своите искания с частен инструмент и ответната страна оспорва неговата автентичност или точност, тежестта на доказване се връща към страната по спора, която е предложила това доказателство и която в този случай трябва да обоснове исканията си по друг начин.

По правило не е необходимо да се доказват идентични искания на страните, а съдът ги приема като свои констатации.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В съдебното производство се прилага принципът на свободна преценка на доказателствата, т.е. законът не предвижда точни граници, които определят кога съдът трябва да приеме даден факт като доказан или недоказан. Гражданският процесуален кодекс предвижда, че „съдът преценява доказателствата по свое усмотрение, всяко отделно доказателство се преценява поотделно, а всички доказателства се преценяват в общия им контекст; съдът надлежно отчита всичко констатирано в рамките на производството, включително фактите, представени от страните“.

Съдът постановява решение въз основа на своите констатации. Констатациите представляват положение, по отношение на което няма разумни или основателни съмнения.

По принцип, ако съображенията при преценката на доказателствата водят до заключението, че достоверността на исканията не може да бъде потвърдена или отхвърлена, решението ще бъде неблагоприятно за страната, която трябва да докаже достоверността на своите искания.

2 Събиране на доказателства

За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Общият принцип в рамките на спорните производства е, че съдът събира само доказателствата, предложени от страните. Съдът обаче може да реши да не събира определени доказателства — обикновено ако счита, че въпросният факт трябва да бъде доказан. Съдът може да събира и други доказателства, освен предложените от страните, в случаите когато това е необходимо, за да се установят фактите, и ако това следва от същността на делото. Ако страните не определят доказателствата, необходими за обосноваване на техните искания, съдът основава своята преценка на фактите въз основа на доказателствата, които са събрани. Съдът може също така да приеме идентични искания на страните като свои констатации.

Обратно, при безспорни производства, т.е. при въпроси, по които образуването на производството може да бъде иницирано служебно от съда, както и при някои други производства, съдът е длъжен да събере доказателства, необходими за установяване на фактите, които да бъдат различни от предложените от страните.

Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът събира доказателства по време на заседанията. Ако е практично, доказателствата може да бъде помолен да събере друг съд или председателстващият съдия, с мандата на съдебния състав, който може да събере доказателствата извън съдебното заседание (това зависи от вида на доказателствата и т.н.). При събирането на доказателствата страните имат правото да бъдат представлявани. Резултатите от събирането на доказателства трябва да се съобщават винаги след края на заседанието. Страните имат правото да коментират всяка част от събраните доказателства.

2.1 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът решава кои доказателства ще се събират. Решението на съда да не се събират конкретно предложени доказателства, трябва да бъде надлежно обосновано. По принцип съдът няма да събира доказателства, които според него няма да помогнат за разясняването на делото (т.е. да предотврати излишното събиране на доказателства), нито ще събира доказателства, които биха изисквали разности, непропорционални на размера на искането, което е предмет на спора, или ако размерът на искането изобщо не може да бъде определен. За да може съдът ясно да прецени какви доказателства трябва да събере, страните са задължени да предложат конкретни доказателства, т.е. да уточнят имената на свидетелите и друга лична информация, както и да посочат исканията, по отношение на които ще свидетелства предложеният свидетел; страните също така са задължени да посочат писмени доказателства или да определят обхвата на даден въпрос, който вещото лице трябва да разгледа в експертно становище.

2.2 Какви са различните видове доказателствени средства?

Като доказателства могат да бъдат използвани всички средства, които могат да бъдат използвани за определяне на фактите по делото. Те включват по-специално разпита на свидетелите, експертните становища, доклади и становища на органи, физически и юридически лица, нотариални документи и документи на длъжностни лица по изпълнението, както и други инструменти, проучването и разпита на страните.

2.3 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/станoviща на вещи лица?

Всяко физическо лице, което не е страна по производството, е задължено да се яви в съда, ако е призовано и трябва да даде показания като свидетел. Свидетелят дава показания за това, което е преживял или наблюдавал. Той трябва да казва истината, без да прикрива нищо. Свидетелите могат да откажат да свидетелстват само в случаите, когато това ще доведе до риск от подвеждане под наказателна отговорност за тях или за близки на тях лица; съдът решава дали причините за отказа да се свидетелства са основателни. В началото на разпита трябва да се определи самоличността на свидетеля, заедно с обстоятелствата, които могат да засегнат неговата надеждност. Свидетелите следва също така да бъдат уведомени за значението на техните показания, за техните права и задължения и за наказателноправните последици от неверни показания. Председателстващият съдия иска от всички свидетели да опишат всичко, което знаят за предмета на разпита. След това съдията задава въпроси, необходими за допълване и разясняване на показанията им. Въпроси могат да бъдат задавани и от членовете на съдебния състав, а с разрешението на председателстващия съдия — и от страните и вещите лица.

Представянето на доказателства чрез вещи лица е различно главно поради факта, че в повечето случаи вещите лица изготвят писмено експертно становище, след което обикновено представят устни коментари по становището. Събирането

на доказателства чрез експертно становище е възможно в случаите, когато е необходимо да се оценят обстоятелства, които изискват експертни знания. Експертното становище се състои от три части: констатацията, в която вещото лице описва обстоятелствата, които е разгледало; становището, което съдържа експертната оценка (заключение на вещото лице), и съображенията на вещото лице. По правило вещите лица разглеждат конкретни, определени от съда въпроси, освен когато становището се подчинява на задължителни изисквания (особено в областта на дружественото право). Вещите лица се назначават от съда, който ги избира от регистър на вещите лица и устните преводачи (който се води от окръжните съдилища). Вещите лица имат право на финансово обезщетение за подготвянето на експертната оценка или експертното становище, ако това е предвидено от съответното законодателство.

Председателстващият съдия може да разпорежи дадена страна или друго лице да се яви пред вещо лице, да му предостави необходимите вещи, да му даде необходимите разяснения, да премине медицински преглед или кръвен тест или да направи, или да понесе нещо, ако това е необходимо за представянето на експертното становище.

Експертно становище може да бъде представено от страна по производството. Ако дадено експертно становище, представено от страна по производството, съдържа всички законови елементи и включва съображението на вещото лице, в което се заявява, че то е запознато с последиците от изготвянето на преднамерено невярно експертно становище, доказателствата се събират, както когато експертното становище е поискано от съда. Съдът допуска дадено вещо лице, което е ангажирано от едната от страните, да изготви експертно становище, да се запознае с делото или да се запознае по друг начин с необходимата му информация за изготвяне на експертното становище.

Свидетелите дават показания по факти, които са забелязали пряко, докато вещите лица изразяват мнение само в области, в които оценката на фактите зависи от експертните познания. Заключениеята, до които достига вещото лице, не подлежат на оценка от съда по отношение на тяхната правилност; съдът оценява убедителността на становището по отношение на неговата изчерпателност във връзка с определените изисквания, вътрешната съгласуваност и съответствието с другите събрани доказателства.

Писмени доказателства се събират по такъв начин, че документът или част от него да се четат на глас, или съдържанието да се съобщава по време на заседанието от председателстващия съдия. Председателстващият съдия може да поиска от дадена страна, притежаваща инструмент, необходим като доказателство, да представи този инструмент или може да получи този инструмент от друг съд, орган или юридическо лице.

2.4 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Няма предпочитания по отношение на прилаганите методи, въпреки че някои доказателствени средства могат да се прилагат само след като събирането на законови доказателства стане невъзможно (по правило различни актове в задължителна писмена форма — само ако те са например унищожени, доказателствата могат да бъдат събрани с други средства, например чрез разпит на свидетели). Събирането на доказателства чрез разпит на страна по делото относно нейните искания може да бъде разпоредено в спорни дела само ако въпросният факт не може да бъде доказан чрез други средства (с изключение на съгласие за разпит). Следователно другите доказателства имат предимство.

2.5 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

В някои случаи в закона може да се предвижда кои доказателства трябва да бъдат събрани; това зависи от конкретния спор (например в производство относно разрешение за сключване на брак трябва да бъдат разпитани и двете годени лица).

Някои факти могат да бъдат доказани по определен начин, например заповед за менителница или чек могат да бъдат издадени само след изготвянето на оригиналната менителница, решение за откупуване на менителницата или друг инструмент; изпълнителен лист може да бъде изпълнен само срещу представянето на решение с изпълнителна сила или изпълнително основание и т.н.).

За установяването на определени задължения или *вещни* права (особено във връзка със собственост), законът изисква писмен договор — следователно методът за представяне на доказателства произтича от това изискване.

2.6 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да, всички лица са задължени по закон да се явят пред съда като свидетели, ако бъдат призовани, и да свидетелстват; те не могат да бъдат представлявани от друго лице. Свидетели, които изпълняват своето задължение да свидетелстват, имат право на „надбавка за свидетели“ (възстановяване на парични разноски и пропуснати ползи).

2.7 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелите могат да откажат да свидетелстват в случаите, когато тези показания биха изложили на риск от подвеждане под наказателна отговорност свидетеля или близки на него лица; съдът решава дали причините за отказа да се свидетелства са основателни. Съдът трябва също така да зачита законовото задължение на свидетелите да спазват поверителността на класифицирана информация, защитена със специален закон, и други задължения за поверителност, предвидени в закона или признати от държавата (например фактите, посочени в здравната документация на пациент — „медицинска тайна“; „банкови тайни“, и т.н.). В тези случаи дадено лице може да бъде разпитано само ако разпитваният е бил освободен от това задължение от компетентния орган или от лицето, в чийто интерес съществува това задължение.

2.8 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Изпълнението на задължението на свидетеля може да бъде наложено, като лицето бъде доведено пред съда от полицията на Чешката република или в краен случай чрез налагане на глоба.

2.9 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

По принцип не съществуват категории лица, които не са длъжни да дават показания; има обаче видове факти, за които определени лица не могат да свидетелстват (вж. въпрос 2.9).

2.10 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Правото да разпитва свидетел и да води разпита има само съдията (председателстващият съдия). Другите членове на съдебния състав и другите страни или вещи лица могат да задават на свидетеля допълнителни въпроси само с разрешението на председателстващия съдия; този съдия може да не допусне конкретен въпрос, който например е насочващ, има за цел да обърка, или въпрос, който е неподходящ или непрактичен.

Използването на съвременни технологии (включително видеоконферентна връзка), позволяващи разпит от разстояние, понастоящем е разрешено в съдилищата, които разполагат с необходимото техническо оборудване.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Да. Ако за да докаже своите искания, дадена страна предложи доказателства, които са събрани или осигурени от страната в нарушение на общозадължителното законодателство, и събирането, или осигуряването на доказателствата е довело до нарушаване на правата на друго физическо или юридическо лице, съдът не взема под внимание тези доказателства поради тяхната недопустимост.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Съдът може да разпреди доказателствата да бъдат събрани чрез разпит на страните, ако въпросният факт не може да бъде доказан по друг начин и ако страната, която ще бъде разпитана, е съгласна с това. Това правило не се прилага в безспорни производства, т.е. производства, чието образуване може да бъде иницирано служебно от съда (вж.точка 2.1), и в бракоразводни дела, или производства по прекратяване, недействителност или несъществуване на партньорство. За доказателство се приема единствено разпитът на страните, който съдът е разпоредил отделно като процесуално доказателство с цел доказване на твърдените факти.

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Последна актуализация: 13/11/2018